

ПРИНЦИПИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА ЇХ ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Розглянуто теоретико-методологічні та прикладні засади формування й розвитку принципів економічного аналізу. Досліджено процеси їх формування та функціонування. Запропоновано класифікацію принципів економічного аналізу.

Аннотация. Рассмотрены теоретико-методологические и прикладные основания формирования и развития принципов экономического анализа. Исследованы процессы их формирования и функционирования. Предложена классификация принципов экономического анализа.

Annotation. Theoretic-methodological and applied bases of formation and development of economic analysis principles have been regarded. Their formation and function processes have been studied. Classification of economic analysis principles has been proposed.

Ключові слова: принципи, правила, економічний аналіз.

Аналіз фінансово-господарської діяльності розглядається як необхідний елемент у системі функцій управління суб'єкта господарювання, тому що саме він, його інструментарій лежать в основі реалізації багатьох інших функцій, у першу чергу, саме тих функцій, що пов'язані з прийняттям управлінських рішень. Успішний розвиток і стабільність функціонування сучасного підприємства багато в чому залежать від організації аналітичної роботи, яка дозволяє формувати реальну та всебічну оцінку досягнутих результатів діяльності, виявляти слабкі та сильні сторони бізнесу, визначати оптимальні шляхи рішення виникаючих проблем. Процес організації аналізу полягає в послідовних діях, направлених на створення умов для здійснення аналітичних процедур.

Першоосною при цьому є принципи, обов'язкове дотримання яких визначає результативність аналізу і від яких значною мірою залежать ієрархічна і функціональна побудова його підсистем, взаємозв'язки з іншими функціями і підсистемами управління. Застосування принципів аналізу при побудові його підсистеми дає змогу відобразити основні функції аналізу як науки і практичної діяльності суб'єктів аналізу [1].

Об'єктом даного дослідження є процеси формування та функціонування принципів економічного аналізу.

Предметом є теоретико-методологічні та прикладні засади формування й розвитку принципів економічного аналізу.

Значний внесок у вивчення теоретико-методичних проблем здійснили роботи таких авторів, як: Баканов М. І., Барнгольц С. Б., Івахненко В. М., Каракоза І. І., Ковальова В. В., Кузьмінський А. М., Чумаченко М. Г., Савицька Г. В. Пізнання сутності, предмета, об'єктів та завдань економічного аналізу дозволило вченим-економістам виокремити значне число принципів. Віддаючи належне наявним дослідженням у цій сфері, слід зазначити, що проблеми класифікації та єдності наведених принципів у теоретичних дослідженнях і аналітичній практиці залишаються все ще недостатньо вирішеними.

Принцип – основне, вихідне положення будь-якої теорії, вчення, науки тощо. Призначення принципів аналізу – формування та надання аналітичної інформації керуючій системі суб'єкта господарювання.

Оцінюючи економічні явища, процеси та результати господарювання, необхідно забезпечити державний підхід, тобто оцінити деякі прояви економічного життя на відповідність законодавству та соціально-економічній політиці.

Принципи комплексного економічного аналізу регулюють процедурну сторону його методології та методики. До них відносять: системність та комплексність, періодичність, зрозумілість та адекватність тлумачення, достовірність та об'єктивність, доречність та своєчасність [2].

Системний підхід до вивчення явищ полягає в комплексному взаємопов'язаному вивченні багатосторонніх зв'язків і взаємозумовленості дії факторів організації, техніки і технології виробництва. Підприємство будь-якої галузі виробництва – це складна система, і правильний висновок щодо характеру досліджуваного явища можливий тільки за умови врахування всіх взаємопов'язаних факторів. Здебільшого комплексне дослідження результатів діяльності підприємства починають з вивчення загальних показників. Потім, розподіляючи їх, поглиблюють аналіз, вивчаючи окремі сторони та ділянки роботи підприємства. Принцип системності робить неможливими висновки на підставі лише окремо взятих фактів без урахування відповідних взаємозв'язків [3].

Принцип періодичності, або регулярності, передбачає необхідність систематичного проведення аналізу за відповідні звітні періоди (та протягом таких) з метою створення цілісного уявлення про динаміку господарських і фінансових процесів на підприємстві. Зрозумілість та адекватність тлумачення досягається через обов'язкове пояснення отриманих результатів дослідження (розрахунків) у вигляді відповідних висновків, коментарів, складання пояснювальних записок. Наявність аналітичних висновків є обов'язковим елементом методики економічного аналізу [4].

Достовірність та об'єктивність аналітичних досліджень передбачають використання вірогідної інформації, відсутність арифметичних помилок у розрахунках, правильне застосування методики розрахунку окремих показників та впливу окремих факторів.

Доречність та своєчасність аналітичної інформації визначають її вплив на прийняття управлінських рішень користувачами. Своєчасна та доречна інформація дає можливість оперативно оцінити минулі, теперішні чи майбутні події та вжити необхідних заходів для виправлення ситуації або її поліпшення. Дані аналізу мають не просто констатувати факти минулих подій та давати їм оцінку, а, насамперед, служити інформацією для прогнозування господарських подій, майбутнього фінансового стану підприємства, його фінансових результатів. Принцип доречності передбачає також відсутність зайвої інформації, яка непотрібна для прийняття управлінських рішень.

Крім вищенаведених принципів, можна відзначити ще декілька:

- відповідність результатів і методик аналізу державній економічній, соціальній, міжнародній політиці і законодавству;

- науковий характер досліджень;

- аналіз повинен бути ефективним і впливати на господарську діяльність підприємства;

- широке коло працівників повинно брати участь в аналізі й ознайомленні з його результатами для підвищення ефективності виробництва [5].

Відповідно до досліджень Лазаришиної І. Д. принципи економічного аналізу можливо об'єднати в такі групи: принципи професійної етики, методологічні принципи, правові принципи, організаційні принципи. Ураховуючи системний підхід до дослідження питань організації та функціонування аналітичної підсистеми, автор вважає, що у вищенаведеній класифікації груп принципів необхідно виокремити системні принципи. Саме вони є тією першоосновою, яка створює базис для всієї аналітичної підсистеми в системі управління організацією.

Найважливішими організаційними принципами економічного аналізу є економічність, періодичність, достовірність, безперервність, своєчасність, оперативність, ієрархічність, адаптивність та ін. [1].

У групі принципів професійної етики спеціалістів-аналітиків можливо виокремити такі принципи : об'єктивність, субординація, компетентність, конфіденційність, професійна поведінка.

Таким чином, запропонована класифікація принципів економічного аналізу внесе гармонійність у процедурну сторону методології та методики економічного аналізу, забезпечить ефективність організації та функціонування аналітичної підсистеми в умовах використання нових технологій прийняття управлінських рішень.

Перспективою дослідження є визначення сутності наведених принципів та узгодження їх з принципами основних підсистем системи управління [4].

Наук. керівн. Хмеленко Г. Г.

Література: 1. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу : навч. посібн. / Івахненко В. М. – К. : КНЕУ, 2000. – 263 с. 2. Економічний аналіз : навч. посібн. / кол. авт. під кер. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – 2-ге вид. – К. : КНЕУ, 2003. – 556 с. 3. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : підручник / Попович П. Я. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – 365 с. 4. Измайлова К. В. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / Измайлова К. В. – К. : МАУП, 2000. – 152 с. 5. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Савицкая Г. В. -- М. ; Минск : ИП "Экоперспектива", 1998. – 498 с.